

2000. – 532 с.

8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / С. И. Ожегов, под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1986. – 797 с.
9. Савіщенко В. М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 / Савіщенко Вікторія Миколаївна. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.
10. Файн С. Ф., Первинна консультація : Встановлення контакту і завоювання довіри / С. Ф. Файн, П. Г. Глассер. – М.: ВЛАДОС., 2003. – С. 22 – 32.

Василенко М. Е.

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ЮРИСТОВ
К КОНСУЛЬТАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

В статье раскрыта роль и особенности консультативной деятельности в профессиональной работе юристов. Проанализировано содержание профессиональной подготовки будущих юристов к консультативной деятельности. Охарактеризованы перспективы исследования педагогической проблемы профессиональной подготовки будущих юристов к консультативной деятельности.

Ключевые слова: консультативная деятельность, юридическая консультация, профессиональная работа юристов, содержание профессиональной подготовки будущих юристов.

Vasilenko M. E.

PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE LAWYERS TO CONSULTATIVE ACTIVITY
AS PEDAGOGICAL PROBLEM

In the article a role and features of consultative activity is exposed in professional work of lawyers. Maintenance of professional preparation of future lawyers is analysed to consultative activity. The prospects of research of pedagogical problem of professional preparation of future lawyers are described to consultative activity.

Keywords: consultative activity, legal advice, professional work of lawyers, maintenance of professional preparation of future

УДК 378.147:811

Ганніченко Т. А.*

МОТИВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ
У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено розгляду сутності і ролі мотивів навчальної діяльності студентів-нефілологів у процесі їх мовної освіти. Автор визначає рівні мотивації на початковому та кінцевому етапах навчання.

Ключові слова: мотив, мотивація, мовна освіта, компетенція.

Реалії сьогодення, коли соціальна реалізація особистості можлива за наявності високого рівня фахової підготовки, спонукають молодих українців до отримання вищої освіти, що має забезпечити формування знань, умінь і навичок професійної діяльності. Серед них важливими є комунікативні, формування яких відбувається насамперед у

* © Ганніченко Т. А.

процесі мовної освіти.

У Державному стандарті вищої освіти окреслено, що спеціалісту необхідно володіти українською та однією-двома іноземними мовами на рівні вільного професійного та побутового спілкування [1, с. 11].

Мовна освіта розуміється нами як суспільно-педагогічне явище, що має забезпечувати умови для вивчення, розвитку й збереження рідної мови, засвоєння іноземних мов, спрямована на формування полімовної особистості з високим рівнем комунікативної компетенції.

Одним із пріоритетних напрямків мовної освіти є забезпечення наступності її змісту між загальноосвітньою шкільною підготовкою й вимогами вищої освіти. Автори навчально-виховної концепції вивчення української (державної) мови С. Єрмоленко й Л. Мацько зауважують, що слід впроваджувати в навчання виробничо-професійну й ділову мови; здійснювати міжпредметні зв'язки (через мову власне і здійснюються ці зв'язки); підвищити рівень викладання мови професійного спілкування, впорядкувати фахові терміносистеми й підсистеми; забезпечити мовців знаннями національної й зарубіжної культур [2, с. 28-31].

З погляду процесу породження мовного висловлювання, навчання мови потрібно починати з приведення в дію механізму мотивації. У структурі будь-якого дидактичного процесу повинен бути представлений мотиваційний компонент.

Мета нашої статті – розкрити сутність і значення мотивів навчальної діяльності студентів-нефілологів.

Проблему мотивації навчальної діяльності студентів розглядали ряд зарубіжних і вітчизняних учених Л. Божович, Л. Виготський, В. Вилюнас, І. Васильєв, М. Боришевський, Б. Додонов, О. Донцов, О. Дусавицький, Є. Ільїн, О. Коваленко, Г. Костюк, О. Леонт'єв, Й. Лінгардт, С. Максименко, А. Маркова, А. Маслоу, В. М'ясищев, В. Семиченко, О. Скрипченко, Д. Узнадзе, Х. Хекхаузен, П. Якобсон та ін.

Ми погоджуємося з Т. Чаусовою, що мотивація навчальної діяльності студентів є полісистемною, її особливістю є наявність декількох об'єктивно і суб'єктивно значущих факторів: життєзабезпечення особистісного розвитку, навчальної діяльності, соціальної взаємодії, професійного становлення. А специфіка студентського періоду життя така, що провідним (системоутворюючим) чинником у ньому через об'єктивні причини є професійне становлення, що в оптимальному варіанті повинне забезпечувати синхронізацію, взаємокомпенсацію, взаємодоповнення всіх інших чинників [3, с. 3].

Мотивація в навчанні для студентів-нефілологів – це внутрішній процес набуття особистісного змісту курсу, що вивчається, для викладача – це процес активізації діяльності студентів і керування ним. Мотивацію підтримує реальний, етапний і кінцевий успіх. Якщо успіху немає, то мотивація згасає, і це негативно позначається на виконанні діяльності. Мотиваційний компонент педагогічного процесу, що забезпечує активність взаємодії викладача та студентів, визначається головним чином психологічними властивостями студента, власними інтересами, мотивами. Тому вивчення викладачем особистісних властивостей студентів є передумовою визначення оптимальної програми їх навчання.

Психолінгвісти, зокрема І. Зимня, зазначають, що мовленнєва діяльність – активний, цілеспрямований мотивований предметний процес видачі й отримання сформульованої за допомогою думки інформації, що спрямована на задоволення комунікативно-пізнавальних потреб людини в процесі комунікації [4, с. 72].

Психолог О. Леонтьєв зауважував, що необхідний об'єкт, який відповідав би потребі і спонукав до діяльності, надав би їй певної спрямованості, тобто необхідний мотив [5, с. 234]. Інакше кажучи, *мотив* – «унаочнена потреба», проте предмети потреби можуть бути різними. Наприклад, при вивченні української мови (за професійним спрямуванням) та іноземної мови в одного студента як предмет потреби виступають знання професійної лексики, іншомовні знання, а в іншого – високий рейтинг з дисципліни, стипендія. У першому випадку мотив – внутрішній, в другому ж щодо до особи – внутрішній, а по відношенню до діяльності – зовнішній.

Дослідниця П. Гончарук вважає, що перш ніж потреба спричинить дію, особистість переживає складний психологічний процес мотивації, який полягає в усвідомленні тією або іншою мірою суб'єктивної й об'єктивної сторін потреби та дії, спрямованої на її задоволення. Мотивом може стати лише усвідомлена потреба, і лише в тому разі, якщо задоволення цієї конкретної потреби, багаторазово проходячи через етап мотивації, безпосередньо переходить у дію [6, с. 388].

Вчені (Ю. Бабанський, П. Гальперін, В. Давидов, О. Леонтьєв, А. Петровський, С. Рубінштейн, Г. Щукіна) вирізняють дві основні групи мотивів навчання: 1) ті, що перебувають поза сферою навчально-пізнавальної діяльності (соціальні та інші); 2) пізнавальні.

Визначення мотивації навчальної діяльності студентів, пов'язаної з вивченням мов, дозволило встановити, що мотиви відрізняються низкою змістовних і динамічних характеристик. До них належать: спрямованість активності навчальної діяльності, особиста значущість, місце в структурі мотивації, ступінь дієвості і т. ін. У мотивах навчальної діяльності студентів особливо слід виділити спрямованість: на набуття знань у межах міжособистісного спілкування, на формування комунікативної та лінгвокультурологічної компетенції професійного характеру, на сприйняття студентами мови як засобу міжкультурної взаємодії та співпраці. Важливим елементом динамічних характеристик спрямованості особистості студента є пізнавальні та комунікативні інтереси, що викликають активну розумову діяльність і вимагають володіння певними мовними засобами.

На думку Є. Ільїна, існує чотири групи мотивів: мовні, країнознавчі (культурні), комунікативні й лінгвістичні. Мовні мотиви спрямовані на розвиток умінь і навичок монологічного й діалогічного мовлення, на розвиток навичок читання і письма, активізацію мовного матеріалу. Педагог зазначає, що комунікативні мотиви можуть бути природними й удаваними. Природні виникають під час спілкування у процесі виробничої практики. Удавані можна створити в процесі навчальної діяльності [7, с. 187].

Засновані на інтересі комунікативні мотиви можуть наблизитися до природних. Це відбувається тоді, коли студенти описують ситуацію, що стосується безпосередньо їх (наприклад, коло своїх професійних інтересів і т. ін.).

Третю групу мотивів складають країнознавчі мотиви (вивчення культури, традицій, етикету). Вони виявляються через можливість самоусвідомлення студентами своєї національної приналежності, ідентичності, самореалізації на полікультурній основі в рамках міжнародних проектів.

Крім того, педагог Є. Ільїн указує на лінгвістичні мотиви, що виявляються через можливість організації навчальної творчої роботи й здійснення самостійного наукового пошуку разом з партнерами під час вивчення мов. Навчально-пізнавальна,

дослідницька й творча діяльність студентів сприяє їх гуманітарному розвитку в природному мовному середовищі [7, с. 189].

Ураховуючи провідну роль комунікативних мотивів, як основного показника сформованості мотиваційної складової навчання, Є. Полат і А. Петрова виділяють структуру комунікативних якостей, яка, на їх думку, повинна бути представлена чотирма рівнями [8]. Ми погоджуємося з такою структурою, але вважаємо, що у вивченні мови професійного спрямування як української, так й іноземної (англійської) до цієї структури потрібно внести деякі корективи: усвідомлення студентами ролі професійної комунікації у вивченні мов; розширення світогляду особистості студента й набуття мовних, країнознавчих, лінгвістичних знань у межах професійного та міжкультурного спілкування; формування комплексу комунікативних дій студентів і творче використання комунікативних знань і навичок для вирішення завдань навчання; самоствердження і самореалізація особистості студента, задоволення міжособистісних стосунків у процесі професійної та міжкультурної комунікації; задоволення потреб у знаннях професійної термінології, мови ділових документів, формул увічливості.

Окрім комунікативних, мовних, країнознавчих і лінгвістичних мотивів, є ще й професійні. На нашу думку, вони спрямовані на набуття компетенцій, професійне становлення.

У психолого-педагогічній літературі виділено багато факторів, що обумовлюють розвиток тих або інших аспектів пізнавальної та професійної мотивації студентів. Розроблено деякі принципи, шляхи вивчення та критерії оцінки рівня розвитку пізнавальних і професійних мотивів як складової частини загальної системи мотивів навчання, описано різні підходи (способи, прийоми) до їх формування. Чинники та умови розвитку цих мотивів відображають різні аспекти навчання й особистісні характеристики суб'єктів освітнього процесу: від специфіки цілей, змісту, умов навчання, педагогічних технологій, індивідуальних психологічних характеристик студентів до спеціальних прийомів.

Процес розвитку професійних мотивів відбувається безпосередньо в навчальній діяльності з виникненням інтересів. Світовий досвід пропонує концептуальні засади підсилення мотивації прийомами стимулювання, що базуються в студентів на таких положеннях: 1) потреба в знаннях, але на основі власної «вигоди» від засвоєння матеріалу; 2) потреба повністю розпоряджатися собою, що сприяє відповідальності за власне навчання; 3) багатий і різноманітний життєвий досвід, що спричиняє вимогу індивідуалізації навчання; 4) знання і досвід є джерелом знань для студентів; 5) готовність до вивчення будь-якого матеріалу з'являється тільки за умови усвідомлення того, що предмет, який вивчається, буде використаний у майбутній професійній діяльності та стане запорукою успіху; 6) має місце переорієнтація від принципу акумулювання знань (предметне навчання) до підвищення рівня компетентності (проблемне навчання) як набуття здатності до ефективних дій під час розв'язання конкретних життєвих ситуацій.

Слід відзначити, що мотивація не вичерпується спонуканням особистості до пізнавальної діяльності, а включає, на думку П. Підкасистого й О. Тищенко, соціально-психологічні, соціально-економічні, морально-етичні й інші зв'язки та відносини [9, с. 8].

За свідченням психологів (П. Гончарук, В. Рибалка, Ю. Трофімов), навички активізують мотиви, посилюють їх вплив на поведінку; у свою чергу від сили мотиву

залежать швидкість і стійкість засвоєння навичок [6, с.394]. Інтерактивні методи допомагають поглибити, закріпити, проконтролювати та скорегувати формовані знання, мовні вміння й навички студентів.

Щоб визначити рівні мотивації навчальної діяльності студентів-нефілологів до і після курсу навчання мов професійного спрямування, ми провели анкетування, що базувалося на методиці А. Реана та В. Якуніна. Анкета містила 16 мотивів (стати висококваліфікованим фахівцем; отримати диплом; вільно володіти рідною та іноземною мовами в сфері професійної діяльності; успішно навчатися; постійно отримувати стипендію чи заохочування від батьків; набути глибоких та міцних знань; підвищувати рівень комунікативної компетенції з метою здійснення міжнародних творчих професійних зв'язків; забезпечувати успішність майбутньої професійної діяльності тощо), кожний мотив необхідно було оцінити за семибальною шкалою. 1 бал – мінімальний показник значущості цього мотиву для студента, а 7 балів – максимальний.

Ми підраховали середній бал відповіді на кожне питання і середній показник відповідей усіх опитаних студентів. Результати представлено нами у вигляді діаграми (рис.1), де показано вихідні та кінцеві рівні мотивації у групах, де навчання здійснювалося за традиційною та експериментальною методиками (ТМ та ЕМ) навчання.

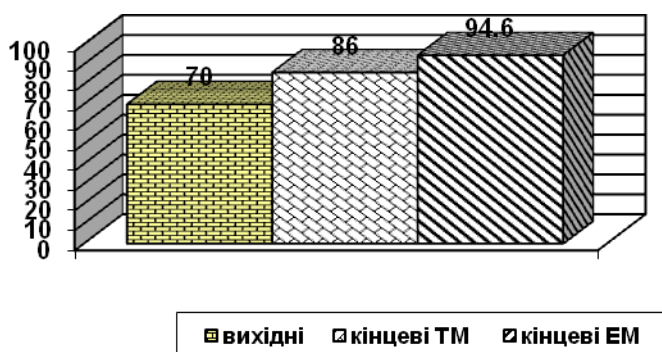

Рис.1. Середні рівні мотивації

Загалом результати проведеного анкетування свідчать, що на початку навчання студенти мали достатньо високі рівні мотивації навчальної діяльності, які збільшувалися в процесі вивчення мов за професійним спрямуванням (української та іноземної), особливо це зростання спостерігалось в групах, де здійснювалося навчання за нетрадиційними методиками з використанням інноваційних технологій навчання тощо.

Отже, мотивація навчальної діяльності студентів-нефілологів у процесі їх мовної освіти забезпечує формування знань, умінь і навичок комунікації, перспективним є її посилення за допомогою використання новітніх форм і методів навчання. У цьому напрямку можуть бути проведені подальші наукові пошуки.

Література:

1. Державний стандарт вищої освіти. Вимоги до підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр/ www.mon.gov.ua/gr/obg/2007. – К., 2007.

2. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Єрмоленко, Л. Мацько // Дивослово. – 1994. – №7. – С. 28-31.
3. Чаусова Т. В. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів: автореф. дис. канд. психол. наук / Т. В. Чаусова; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2004. – 22 с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая мотивация / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Фенікс, 1997. – 480 с.
5. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981. – 584 с.
6. Психологія: підручник / [Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.]; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
7. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2000. – 512 с.
8. Пометун О. І. Компетентісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів / О. І. Пометун. – К.: Презентація на нараді Центру тестових технологій, 19.10.2004 р. – 10 с.
9. Пидкасистый П. И. Компьютерные технологии в системе дистанционного обучения / П. И. Пидкасистый, О. Б. Тыщенко // Педагогика. – 2000. – № 5. – С. 7.

Ганниченко Т. А.

МОТИВЫ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ-НЕФИЛОЛОГОВ
В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена рассмотрению сущности и роли мотивов учебной деятельности студентов-нефилологов в процессе их языкового образования. Автор определяет уровни мотивации на начальном и конечном этапах обучения.

Ключевые слова: мотив, мотивация, языковое образование, компетенция.

Gannichenko T. A.

MOTIVES OF NON-PHILOLOGICAL STUDENTS' EDUCATIONAL ACTIVITY
IN THE PROCESS OF LINGUISTIC EDUCATION

The article is devoted to the essence and role of motives of non-philological students' educational activity in the process of their linguistic education. The author determines the levels of motivation at the initial and final stages of training.

Keywords: motive, motivation, linguistic education, competence.

УДК 377.35.016:629

Гоменюк Д. В.*

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОУТВЕРДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ
АВТОСЕРВІСУ

Публікацію присвячено теоретичному обґрунтуванню процесу професійного самоутвердження майбутніх кваліфікованих робітників автосервісу, наведено дефінітивну характеристику термінологічного словосполучення «самоутвердження особистості» та висвітлено психологічний механізм його реалізації.

Ключові слова: самоутвердження особистості, професійне самоутвердження, кваліфікований робітник автосервісу.

* © Гоменюк Д. В.